TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-12

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU TÜRK DÜNYASI EDEBİYATINDA ROMAN

Türk dünyası edebiyatı ile Türkiye dışında yaşayan Kırgız, Kırım, Türkmen, Azeri, Özbek, Tatar gibi bütün Türk boylarının oluşturdukları edebiyat kastedilmektedir. Bu boylar, uzun süre Sovyetler Birliği'ne bağlı olarak yaşamışlardır. Sovyetlerin ideolojik yapısına rağmen bu dönemde bile dil ve anlatım yönünden başarılı eserler vermişlerdir. Bu eserler incelendiğinde eserlerde Rus edebiyatının izlerini görmek mümkündür. Bağımsız birer cumhuriyet hâlinde varlıklarını sürdürmeleri ise ancak Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra mümkün olmuştur.

Türk dünyası edebiyatında şiir, roman, hikâye, tiyatro gibi pek çok edebî türde yazılmış örnekler vardır. Bu edebiyatlarda da roman ve hikâye türleri bir anda oluşmuş değildir. Sözü edilen türlerin ortaya çıkışında halk hikâyelerinin, destanların, efsanelerin, mesnevilerin, Batılı eserlerin ve bazı Rus yazarların etkisi vardır. Eserlerde genellikle savaş (özellikle II. Dünya Savaşı), aşk, halkın yaşantısı gibi konular işlenmiştir.

Türk dünyası edebiyatının önemli roman ve hikâye yazarları arasında Neriman Nerimanov, İsa Hüseynov, Sabir Ehmedov, Seyid Hüseyin (Azeri edebiyatı); Musa Akyiğit, Muhammed Zahir Bigi (Tatar edebiyatı); Cengiz Dağcı, İsmail Gaspıralı (Kırım edebiyatı); Cengiz Aytmatov, Ali Tokombaev (Kırgız edebiyatı) gibi isimler sayılabilir.

SELVİ BOYLUM AY YAZMALIM

Eserde; İlyas adlı bir kamyon şoförünün köylü kızı Aysel'le birbirlerini sevmeleri, çeşitli nedenlerden ötürü ayrılmaları ve sonra yollarının tekrar kesişmesi anlatılmaktadır.

Yazar, eserinde diğer eserlerinde de olduğu gibi Kırgız halkının yaşantısından kesitler sunmuştur. Roman, sinemaya da uyarlanmış ve Türk sinemasında büyük bir beğeniyle karşılanmıştır. Kırgızların millî sembolü hâline gelen ve yazdıklarıyla Kırgızların adını dünya çapında duyuran Cengiz Aytmatov'un eserleri, Türkiye'de 1970'li yıllarda yayımlanmaya başlamıştır.

ZAMAN: İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllar.

MEKÂN: Frunze, Kırgızistan'ın Oş şehri, Tian Şan, Isık Gölü kıyısı, Baytemir'in evi, İlyas ve Aysel'in evi.

ÇATIŞMA: Romanda kahramanının kendisiyle yaşadığı, kararsız kaldığı çatışmayı iç çatışma; arkadaşlarıyla ve çevresiyle yaşadığı çatışmaları da dış çatışma olarak değerlendirebiliriz.

KİŞİLER:

İlyas: Hırçın, inatçı, sabırsız, sinirli ve vurdumduymaz biri. Şoför olmasına rağmen ruhen bu işe yatkın değil.

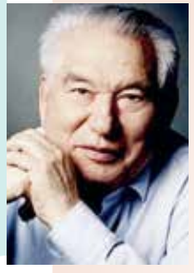
Aysel: Köyde yaşayan ama ne istediğini bilen, vefalı, fedakâr, akıllı, sorumluluklarını yerine getiren biri.

Baytemir: Sakin, olgun, cesur, sevgisini gösteren biri.

Kadiça: Kıskanç, öz güveni yüksek, sevgisi için her şeyi yapabilen biri.

Cantay: Kavgacı, hırçın, insanların zaaflarını kullanan biri.

CENGİZ AYTMATOV

Kırgız edebiyatı yazarlarındandır. 1928'de Kırgızistan'ın başkenti olan Frunze'ye (Bişkek) bağlı bir köyde doğdu. İlkokulu köyünde tamamlayan Aytmatov, ortaokulu bölge okulunda bitirdi. II. Dünya Savaşı sırasında erkek nüfusun azalması nedeniyle henüz 15 yaşındayken köyünde sekreterlik yaptı. Hikâye yazmaya da bu yıllarda başladı. Savaştan sonra veterinerlik okulunda okuyan yazar, daha sonra Kırgızistan Tarım Enstitüsünden mezun oldu. Moskova Üniversitesi Edebiyat Fakültesini bitiren Aytmatov, eserlerinde milletinin tarihi boyunca kazandığı sosyal, siyasi, ahlaki, kültürel, edebî yani bütün maddi ve manevi değerlerini yansıttı; yaşadığı coğrafya insanının acılarını, kahramanlıklarını, tecrübelerini yazarak yaşananları ölümsüzleştirdi. Eserlerinde özellikle Manas destanından izler bulmak mümkündür. Genellikle savaş ve aşk konularını işleyen yazar, eserlerini Kırgızca ve Rusça olarak yazdı. Aytmatov'un Cemile, Selvi Boylum Al Yazmalım, Toprak Ana, Erken Gelen Turnalar, Beyaz Gemi, Gün Olur Asra Bedel hikâye ve roman türünde yazdığı eserlerinden bazılarıdır.

SORULAR

SORU 1:

Tanksıbayev ayrıntıları tekrar aklından geçiriyordu. Kuttubayev'in notları arasında şu "Mankurt" hikâyesinde gizli bir anlam bulunabilirdi mesela. Hani şu Juan-Juanlar'a esir düşen Naymanlı gencin aklını yitirmesi, "mankurt" olması hikâyesinde. Elbette eski bir efsaneydi, masaldı ama Kuttubayev bunu yazarken kafasında bambaşka bir amacı gütmüş olabilirdi. Bir amacı yoksa onu yazma zahmetine niçin katlansındı? Evet, evet, bu "mankurt" olayında kesinlikle bir şey gizlenmiş olmalıydı. Ama ne? İşin çok önemli, belki asıl önemli yanı da şuydu: Tanksıbayev bu "mankurt" hikâyesinin bir kışkırtma olduğunu nasıl kanıtlayacaktı?

Bu parçayla ilgili aşağıda yapılan değerlendirmelerden hangisi yanlıştır?

A) Soru cümleleriyle anlatıma akıcılık kazandırılmıştır.

B) Mekân olarak Orta Asya konu edinilmiştir.

C) Bilinç akışı yöntemi kullanılmış, bir efsane hatırlatılmıştır.

D) Kahramanın duygu ve düşüncelerine hâkim bir anlatıcı söz konusudur.

E) İç konuşma tekniğine yer verilmiştir.

Cevap: C

SORU 2:

Aşağıdaki eserlerden hangisi Cengiz Aytmatov'a ait değildir?

A) Beyaz Gemi

B) Gün Olur Asra Bedel

C) Cemile

D) O Toprak Bizimdi

E) Toprak Ana

Cevap: D

SORU 3:

Edebiyat Fakültesini bitiren Aytmatov, eserlerinde milletinin tarihi boyunca kazandığı sosyal, siyasi, ahlaki, kültürel, edebî yani bütün maddi ve manevi değerlerini yansıttı; yaşadığı coğrafya insanının acılarını, kahramanlıklarını, tecrübelerini yazarak yaşananları ölümsüzleştirdi. Eserlerinde özellikle ..... destanından izler bulmak mümkündür. Genellikle savaş ve aşk konularını işleyen yazar, eserlerini Kırgızca ve Rusça olarak yazdı.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Şu

B) Göç

C) Bozkurt

D) Türeyiş

E) Manas

Cevap: E